

INLICHTINGEN
SAMENVATTING

(I.S.A.M.)

3/77

Afdeling: Inlichtingen en
Veiligheid.

's-Gravenhage, 29 maart 1977.
Prins Clauslaan 8
Tfn 81 43 21

Nr. : AIV/0964/C-77

Aan:
Zie verzendlijst

INLICHTINGENSAMENVATTING
(ISAM 3/77)

Deze ISAM is een nationaal inlichtingendocument.
Behoudens voorafgaande toestemming van het Hoofd
van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van
de Luchtmachtstaf mag de inhoud niet

- a. ter inzage worden gegeven aan buitenlanders;
- b. ten overstaan van buitenlanders in discussie
worden gebracht;
- c. worden gekopieerd.

VERZENDLIJST (behorende bij Inlichtingsamenvatting nr. 3 /77,
d.d. 29 maart 1977.

<u>Aant.</u>	<u>Ex.nr.:</u>
Chef Staf (Luchtmacht) van de Inspecteur Generaal der Krijgsmacht	1 1)
Chef Defensiestaf t.a.v. Hoofd SIDS	2
C- CTL	3
C- Vlb Soesterberg	4
C- Vlb Leeuwarden	5
C- GPLV/Vlb Deelen	6
C- Vlb Volkel	7
C- Vlb Eindhoven	8
C- Vlb Twenthe	9
C- Vlb Gilze Rijen	10
C- 12GGW	11
C- 3GGW	12
C- 5GGW	13
C- CRC/MILATCC	14
C- LVM Groep	15
C- 1LK t.a.v. C- ASOC	16+17
	18 t.e.m. 20 2)
C- CLO	21
C- LIMOS	22
C- LETS)	23
C- KKSL)	24
C- KLS tevens Vlb Ypenburg	25
Directeur Luchtmacht Stafschool	26 1)
Lumat [redacted]	27 1)
LuLaMarat [redacted]	28 1)
LuLaMarat [redacted]	29 1)
MaLumat [redacted]	30 1)
Lumat [redacted]	31 1)
LaLumat [redacted]	32 1)
LaLumat [redacted]	33 1)
LuLamat [redacted]	34 1)
LaLuMarat [redacted]	35
<u>d.t.v.:</u> [redacted]	
<u>I.a.a.:</u>	
Voorzitter van het Comité Verenigde Inlichtingen- diensten Nederland	36
Hoofd MARID	37
Hoofd LAMID	38+39
Hoofd IDB t.a.v. Lu-Liaison Officier	40
DPKLu	41
DMKLu	42
HPMV Brussel	43

	<u>Ex.nr.:</u>
NMR-Neth. SHAPE t.a.v. Maj [REDACTED]	44
NMR-Neth. AFCENT t.a.v. Maj [REDACTED]	45
NAK-2ATAF t.a.v. Lt-Kol [REDACTED]	46
Neth. Support Unit AAPCE t.a.v. Lt-Kol [REDACTED]	47
C- 1LVG	48

Intern aan:

BDL - Plv.CLS - Sous-Chef Operatiën - Sous-Chef Plannen -	49	
H- Afd.Ops Directie	} ter circulatie	50
H- Afd.Lu Bedr.Veiligheid		
H- Afd.Verbindingen		
H- Afd.Ops Behoeften	51	
H- Afd.Plannen	52	
DEB - SCFin - SCAut - SCOrg	53	
H- Sectie Contra Inlichtingen	54	
Archief Afd. Inlichtingen en Veiligheid	55	

-
- 1) ter info, daarna retour aan het Hoofd van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmachtstaf.
  - 2) ex. 19 en 20 ter info, daarna retour aan het Hoofd van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van de Luchtmachtstaf.

<u>HOOFDSTUK I - FEITEN EN ONTWIKKELINGEN</u>	I.1
<u>Sowjet-Unie</u>	I.1
<u>Sowjet anti-satelliet programma</u>	I.1
<u>Aankondiging militaire oefening</u>	I.1
<u>Russische wapenleveranties aan Finland</u>	I.2
<u>Warschaupact lsk en lvd eenheden tegenover Centraal Europa</u>	I.2
<u>Vlieg- en oefenactiviteiten in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije</u>	I.2
<u>Vliegtuigvervangingsprogramma in de "forward area"</u>	I.5
<u>Vliegtuigongevallen ratio bij de Oostduitse Luchtmacht</u>	I.7
<u>Uitwijkveld GARZ (DDR) bezet door NVA lsk</u>	I.8
<u>Incident op Oostduitse SA-3 opstelling</u>	I.8
<u>Invoering van de FAN SONG E bij de NVA</u>	I.8
<u>Internationale verbindingen t.b.v. WP lvd</u>	I.8
<u>Egypte</u>	I.9
<u>Vertrek van Sowjet militaire adviseurs uit Egypte</u>	I.9
<u>Gerevideerde FISHBED motoren voor Egyptische lsk</u>	I.9
<u>HOOFDSTUK II - CIVIELE VERDEDIGING IN DE SOWJET UNIE</u>	II.1/II.6 bijkl. (4)
<u>HOOFDSTUK III - HET RUSSISCHE CRM BELEID</u>	III.1/III.6
<u>HOOFDSTUK IV - PALESTIJNS TERRORISME</u>	IV.1/IV.6

UITSPRAKEN OVER DE CIVIELE VERDEDIGING IN DE
SOWJET UNIE VAN GEN. KEEGAN EN COMMENTAAR
VAN HET AMERIKAANSE COMITÉ VCS

11
+
14

De in pt. 3 van dit hoofdstuk gencemde uitspraken in de Amerikaanse pers behelzen fragmenten uit een recent interview in de New York Times met Major General George J. Keegan Jr. USAF (retired), voormalig hoofd van de Amerikaanse Luchtmacht Inlichtingendienst. N.a.v. een desbetreffende vraag van US Senator Proxmire is dit interview door het Amerikaanse Comité VCS van commentaar voorzien. Voorzover de uitspraken van Keegan en het VCS-commentaar de Russische civiele verdediging betreffen, zijn deze onderstaand onvertaald weergegeven:

Issue 2. That the United States is incapable of carrying out its assigned retaliatory tasks of crippling the Soviet industrial economy, the essential civilian-military leadership, nuclear stockpiles, and the basic fighting capacity of the USSR.

Comment: The Joint Chiefs of Staff do not agree with the assertion. Review of this area indicates that US strategic forces can attain the damage criteria prescribed and are considered sufficient to achieve US objectives today. However, an increasingly effective Soviet civil defense program could reduce the US capability to achieve those criteria. The Joint Chiefs of Staff believe US current and projected weapons acquisition programs and employment policies are adequate to meet the established damage criteria through the mid-1980s. However, they recognize that improvements to and expansion of Soviet civil defense programs concerned with dispersing and hardening industrial capacity and protecting political and military leadership could require changes in these policies and programs.

Issue 5. That the USSR has hardened on the order of 35,000 installations including 75 underground command posts for the civil military leadership within the Moscow beltway alone. That some of these structures were several hundred feet deep and wide and capable of withstanding 1,000 pounds per square inch of blast pressure.

ONGECLASSIFICEERD

Comment:

Comment: The statement that the Soviets have hardened many installations is correct. They include silos, nuclear storage bunkers, hangarages, bunkered SAM launchers, etc. However, the Joint Chiefs of Staff do not agree with some of the details as stated. These will be provided to you in a separate classified annex. x)

Issue 6. That hardened sites included headquarters for all of the major military services, duplicate reserve installations for each and for the entire nuclear chain of command from the Soviet general staff to the lowest regiment which handles nuclear weapons from Vladivostok to East Berlin.

Comment: Besides having many facilities that are dispersed and redundant, the Soviet Union began a program in the 1950s wherein important command-control-communications centers were constructed to withstand nuclear attacks. Hardened headquarters have been dispersed throughout the Soviet Union, Eastern Europe, and Mongolia. The first echelon command-control-communications centers of the Soviet government and armed forces at a national level are dispersed and hardened within an 80-mile radius of Moscow. The hardening program already has been accomplished for the strategic forces and is continuing.

Issue 7. That the USSR has constructed enough mass shelters collocated with principal manufacturing plants of the Soviet Union to protect more than 60 million workers from nuclear attack.

Comment: It is believed that the Soviets have constructed blast shelters in some major manufacturing plants. Shelter building for the general population is also in progress, and there appear to be underground storage bunkers for grain. Also, see the classified annex.

Issue 9. That there are bunkers for civilians in all major cities including several at Moscow university the size of football fields.

Comment: See response to Issue 7 and the classified annex.

Issue 10. That with the help of a human source, his collection teams had identified grain storage bunkers the size of several football fields on the perimeters of all major cities guarded by the military -- the most elaborate of their kind in the world.

Comment: See response to Issue 7 and the classified annex.

Issue 11. That intelligence sources had located several major academies including one engaged in training officer cadets in four year civil defense programs. They are trained to serve under Colonel General Aleksandr T. Altunin with a staff of more than 50 senior generals throughout the country.

Comment: See classified annex.

Issue 12. That Intelligence has established that 25 percent of all Soviet factory workers are in training programs preparing them for civil defense leadership roles.

Comment: See classified annex.

Issue 13. That the United States has lost the strategic balance in part due to the Soviet civil defense buildup.

Comment: See response to Issue 2 and 14.

Issue 14. That the implication is that they (USSR) have quietly and at extra expense taken measures to assure that the essential civilian-military leadership, the fighting capability, and the production capacity can continue to function under conditions of total war.

Comment: The Soviet program is more extensive and better developed than it appeared to be several years ago. Under optimum conditions, which include a period of warning prior to an unrestrained US attack and successful evacuation and other preparations, Soviet civil defense measures could probably: (1) assure survival of a large percentage of the leadership necessary to maintain control, (2) reduce prompt casualties among the urban population to a small percentage, and (3) give the Soviets a good chance of being able to distribute at least a subsistence level of supplies to the surviving population, although the economy as a whole would experience serious difficulties.

Issue 15. What it all means is that the Soviets believe they can survive a nuclear war not without of course suffering a great deal of damage in the process.

Comment: See response to Issues 2, 14 and 23.

Issue 22.

Issue 22. That a prime example of faulty judgment in detente policy was the conclusion of the 1972 antiballistic missile treaty in which the two superpowers agreed to hold each others civilian populations hostage against nuclear attack. In fact it was based on the wholly erroneous assumption that the Soviets were not seriously engaged in a major, centrally directed civil defense effort. Comment: Civil defense has received little consideration during past US/Soviet arms control negotiations. For the United States, both the ABM treaty and the interim agreement were based primarily on a philosophy of mutual vulnerability to retaliatory attack.

Issue 23. That past American Intelligence estimates have shown that in a nuclear war ten Americans would die for every Russian and these were suppressed. That today the gap is even greater -- that perhaps 35-40 Americans would be killed for every Russian. Comment: It is correct that some current studies indicate that a fatality ratio of ten to one (US/USSR) might occur, but only in a "worst case" scenario, i.e., Soviet initiated attack with successful evacuation of a large percentage of the Soviet population from urban areas and no US civil defense measures implemented. Such studies are scenario dependent and should not be regarded as definitive forecasts of outcomes. If Soviet civil defense evacuation plans were not implemented or could not be effectively implemented, the fatality ratio would drop significantly. With regard to the assertion that the study results were suppressed, such information has been classified in accordance with applicable regulations and its release is governed accordingly, the Joint Chiefs of Staff are not aware of any current intelligence or war game results which support the higher fatality estimates.

- *) Een deel van het commentaar is verwerkt in een afzonderlijk geclassificeerd document waarover dzz. nog niet wordt beschikt.

1. Het beleid van de SU ten aanzien van de CVSE-besluiten op het terrein van "vertrouwenwekkende maatregelen" (CBM) - zoals notificatie van grote militaire oefeningen, uitwisseling van waarnemers voor het bijwonen van militaire oefeningen - heeft zich van meet af aan met grote behoedzaamheid en met betrekkelijk weinig profiel ontwikkeld. Eerst in de laatste maanden lijkt de SU haar principiëel terughoudende opstelling te hebben gewijzigd en op het gebied van de vertrouwenbevorderende maatregelen een grotere betrokkenheid aan de dag te leggen. Deze kentering kan erop duiden dat de SU in het kader van de follow-up van de CVSE (Belgrado) nu ook zelf terzake van CBMS initiatieven zal trachten te ontplooiën. Daarmee zou de SU beter in staat zijn om stelling te nemen tegen eventuele Westerse CBM initiatieven. Bovendien kan zij zo trachten haar CBM tactiek meer in overeenstemming te brengen met de algemene Sowjet doelstellingen voor de vervolgonferentie van Belgrado. Maar hoewel die mogelijkheid dus zeker niet moet worden uitgesloten, blijft de kans op Russisch initiatief terzake van CBM gering. De wat grotere betrokkenheid kan verklaard worden uit de behoefte om op de toetsingsconferentie te kunnen wijzen op loyale uitvoering van afspraken.

2. In het door de SU sedert de ondertekening van de Slotakte van de CVSE (aug. 1975) gevoerde CBM beleid kunnen aanduidingen worden gevonden, dat de SU de Slotakte tekende zonder dat het Sowjet Ministerie van Buitenlandse Zaken op dat moment voldoende op tenuitvoerlegging van de overeengekomen maatregelen voorbereid was. Aangenomen wordt dat de Sowjet militaire top op het laatste moment zelf buiten de CBM onderhandelingen werd gehouden. Het militaire apparaat in de SU wist gedurende een zestal maanden na de conferentie van Helsinki nog steeds de uitvoering van de CBM afspraken te traineren totdat kennelijk een compromis met het Ministerie van Buitenlandse Zaken werd bereikt.

3. Uit de twee oefeningen die de SU heeft aangekondigd (de oefeningen "KAVKAZ" en "SEVER") blijkt dat de uitvoering van CBM afspraken geheel in militaire handen was gelegd. Anders dan de

Westelijke notificaties gingen de Russische aankondigingen niet uit van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, maar rechtstreeks van de Sowjet Ministerie van Defensie. Beide militaire oefeningen waren naar alle waarschijnlijkheid zelfs van wezenlijk geringere omvang dan 25.000 man aan landmachteenheden, waarvoor aankondiging is vereist. De oefeningen werden dan ook vermoedelijk aangekondigd om het accent op toepassing van de Slotakte van Helsinki en op de getrouwe naleving van de geest van de Helsinki-akkoorden te leggen en niet omdat het hier "grote militaire oefeningen" in de zin van de CBM bepalingen betrof (toch kondigde de SU bv. de oefening "KAVKAZ" aan op grond van een door haar zelf gesuggereerd troepental van "omstreeks 25.000 man!"). Dat de SU uit politieke overwegingen in eerste instantie het accent op de "geest van Helsinki" geplaatst wilde zien, blijkt ook uit het feit dat in de Sowjet media werd verkondigd dat de NAVO larweliswaar zonder mankeren bepaalde militaire oefeningen aankondigde maar dat deze oefeningen zelf naar aard en omvang tegen de geest van Helsinki indruisten. Op het XXVe Congres van de CPSU was overigens al benadrukt (febr. 1976), dat militaire ontspanning door de SU o.m. 66k door strikte naleving van concrete CBM afspraken zal worden nagestreefd. In oktober 1976 ging partijleider Breznjew zelfs zover, dat hij verklaarde dat de CBMS gewenst zijn en hun doelmatigheid bewijzen en dat zij zelfs een van oorsprong Sowjetrussisch initiatief zouden vormen. Maar wellicht is de SU bezorgd over de mogelijkheid dat het Westen op de toetsingsconferentie van Belgrado uitbreiding van CBM zal voorstaan en verklaarde Breznjew juist dáárom dat de CBMS aan hun doel beantwoorden. Daarmee zou hij dan nogal cryptisch te kennen hebben willen geven, dat de SU absoluut géén uitbreiding of wijziging van de vertrouwenbevorderende maatregelen voorstaat en men zich tegen Westelijke pogingen de CBM afspraken uit te breiden teweeg zal stellen.

4. Het voorstel van de WP landen (bijeenkomst van het Politiek Consultatief Comité van nov. 1976) om tussen de CVSE staten onderling tot een verklaring over het afzien van het eerste gebruik van atoomwapens te komen is mogelijkterwijs als een tactisch alternatief geconcipeerd. Zou men dan ook te Belgrado tegenover Westelijk voorstellen om CBMS uit te breiden geplaatst worden, dan zou de SU

zich heel we

zich heel wel op het standpunt kunnen stellen, dat als het Westen werkelijk geïnteresseerd is in "militaire detente" niet CBMS maar op dat terrein concretere voorstellen (het WP voorstel) besproken dient te worden. Tot zover enkele hoofdlijnen van het beleid. Het Russische CBM beleid kan aan de hand van de volgende punten nader worden beschouwd.

5. Zoals bekend wenste de SU liefst helemaal geen specifiek militaire maatregelen op de agenda van de CVSE te plaatsen. Aanvankelijk werd de Westerse bedoeling met CBMS, met name door de militaire autoriteiten, sterk gewantrouwd: de maatregel zou hier en daar alleen uit het oogpunt van verkrijging van intelligence ontworpen zijn en niet als een "vertrouwenwekkende" maatregel. Blijkbaar waren de bij de militaire leiding levende reserves zo groot, dat eerst maanden na de topconferentie van Helsinki over de wijze van uitvoering van de formele afspraken intern overeenstemming kon worden bereikt. Het lijkt overigens een overdramatisering om op grond daarvan te stellen, dat de CBM afspraken van de politici op "verzet" van de militaire leiding zijn gestuit. In ieder geval waren er diverse uitlatingen van Breznjew, waarin de CBMS werden aangeprezen, nodig om deze reserves weg te nemen. De zgn. "vertrouwenbevorderende maatregelen" waren een Amerikaans denkbeeld om ter CVSE althans enigermate de gedachtenwisseling omtrent de concrete militaire situatie in Europa op gang te helpen brengen. Met louter politieke verklaringen over veiligheid en ontspanning, los van militaire veiligheid, was de zaak zelf van veiligheid en ontspanning nauwelijks geëindigd. De CBMS vormden ten dele dan ook de prijs die de SU voor de totstandkoming van de "plechtig aangenomen" Slotakte moest betalen. Op het Westelijke voorstel dat de deelnemende staten grote militaire oefeningen 60 dagen voor hun aanvang zouden aanmelden kwam de SU met de suggestie dat een aankondigingstermijn van 5 dagen (later 10 dagen) van toepassing zou dienen te zijn. Daarop werd een compromis gevonden voor een aankondigingstermijn van 21 dagen. De SU ging tenslotte akkoord met het opnemen van een afzonderlijk "Document over vertrouwenwekkende maatregelen en bepaalde aspecten van veiligheid en ontwapening" in de Slotakte.

6. Nadat de

6. Nadat de SU niet zonder aversie met de CBMS akkoord was gegaan is de maatregel nooit meer aangevochten en als aanvulling van politieke ontspanning met militaire ontspanning zelfs vrij intensief geprezen. Niet alleen de akkoorden betreffende de politieke ontspanning, ook de akkoorden die de politieke ontspanning met "militaire ontspanning" aanvulden werden door Breznjew als een "kwalitatief nieuw stadium bij de versterking van het onderlinge vertrouwen tussen staten" aangemerkt (juli 1976). Ook in de volgende maanden bleef men de CBM afspraken als een positieve maatregel prijzen, tegelijkertijd verhevigde zich evenwel de kritiek op aard en omvang van NAVO oefeningen en weigerde men zelfs om WP waarnemers te sturen. In het partijblad "Prawda" werd de Westelijke notificatie als minder relevant afgedaan en meer in retorische zin de vraag gesteld of de NAVO oefeningen zelf in overeenstemming waren met de geest van de CVSE. Het tempo waarmee NAVO landen twee grote en een viertal kleine militaire oefeningen aankondigden werd door de SU naar alle waarschijnlijkheid als een taktiek om het Kremlin tot een soortgelijk patroon van implementatie te bewegen opgevat. Van Sowjet zijde werd evenwel erop gewezen, dat voor elk van de vertrouwenwekkende maatregelen een "vrijwillige basis" was gestipuleerd. Hoewel er geen reden is om aan te nemen dat de SU overwogen zou hebben om "grote militaire oefeningen" (met in totaal meer dan 25.000 man aan landmachtenheden niet aan te melden, heeft men anderzijds stellig nimmer de intentie gehad om ook kleinere militaire oefeningen vooraf aan te kondigen. Dat de SU en de andere WP landen er voorts bij hun militaire oefeningen doelbewust naar hebben gestreefd om juist beneden de drempel van 25.000 man te gaan zitten, zoals weleens verondersteld, kon niet worden vastgesteld.

7. Een van de overwegingen waarom de SU te Belgrado op CBM terrein nieuwe ontwikkelingen zal wensen tegen te houden en zo de effectiviteit van de bestaande CBMS zal onderstrepen wordt vermoedelijk door de wens ingegeven om rond mand één zo weinig mogelijk controverses te laten ontstaan, omdat dan de hardste confrontatie (over mand drie: menselijke contacten, informatie, etc.) nog moet plaatsvinden. Uit meerdere indicaties is komen vast te staan, dat volgens de SU de toetsingsconferentie van Belgrado zoveel mogelijk aan "positieve" ontwikkelingen gewijd moet zijn. Weet men een

gunstige en

gunstige en niet-polemische sfeer rond mand één te scheppen, dan zullen ook bij mand drie - zo hoopt men wellicht - de obstakels voor de SU minder groot zijn dan zij thans in de voorpubliciteit wel lijken te zijn. De SU verwacht van het Westen vooral kritiek terzake van de mensenrechten en bereidt zich nu reeds op zeer uiteenlopende wijze op de tegenaanval voor. Daarbij tracht men de nadruk vooral te leggen op de noodzaak van "ware" verwezenlijking van de mensenrechten via de klassenstrijd en op de sociale mensenrechten (recht op arbeid e.d.). Op de vrij algemene verwachting dat Moskou gezien de belangen van de détente niet al te hard zal willen reciproceren, zodat de dissidenten in Oost-Europa meer armslag zouden kunnen krijgen, lijkt door de ontwikkelingen in de voorfase van Belgrado nu al een domper gezet.

8. Wat betreft het recente WP voorstel over het afzien van het eerste gebruik van atoomwapens, te Belgrado wellicht opgebracht als een taktisch alternatief voor uitbreiding van CBM, moet het de SU intussen duidelijk zijn geworden, dat het Westen dit voorstel niet serieus kan nemen. Een soortgelijk Russisch VN voorstel uit het jaar 1972 combineerde "no first use" van kernwapens met de notie van niet-aanwending (als eerste) van geweld, waarbij geïmpliceerd was dat nucleaire wapens op legitieme wijze voor verdediging tegen agressie met conventionele middelen ingezet mochten worden. Vergeleken bij vroegere Sowjet suggesties wordt het huidige voorstel derhalve als een stap terug opgevat. Andere voorstellen die door de SU mogelijk naar voren gebracht zullen worden zijn verdragsvoorstellen voor niet-aanwending van geweld in internationale betrekkingen, verbod op oorlogspropaganda, niet-uitbreiding van militaire blokken of hernieuwing van het voorstel tot terugtrekking van Amerikaanse en Russische oorlogsbodems uit de Middellandse Zee, welke met nucleaire wapens uitgerust zijn.

9. Op het ogenblik lijkt de Sowjet regering nauwelijks meer geporteerd voor enigerlei vorm van institutionalisering van de CVSE. Terughoudendheid zal worden betracht ten aanzien van de instelling van "deskundigen comité's". De ervaring die men te Belgrado zelf zal opdoen zal medebepalend zijn voor de Sowjet bereidheid om tot afspraken over verdere vervolgonferenties te komen. Die bereidheid

zal groter zijn

zal groter zijn naarmate op de toetsingsconferentie van Belgrado allerlei polemieken omtrent implementatie worden vermeden. Anderzijds kan niet worden aangenomen dat de SU, waar zij zich zelf immers als initiatiefnemer van het ontspanningsproces beschouwt, de conferentie van Belgrado tot markeringspunt van het einde van dat proces zou willen maken. Daarmee zou zij de "vijanden van de détente" slechts in de kaart spelen.